

PREVENCIA V OBCI

 I. ODPAD POD KONTROLOU

Základným pravidlom je, aby medveď nenašiel v obci zdroj potravy a nemal dôvod navštevovať naše domovy.

- Odolné nádoby: Vymeňte klasické koše za certifikované modely odolné medveďom (bear-proof). Nádoby vykladajte na ulicu až ráno v deň zberu a okolie smetiakov udržiavajte čisté.
- Bloodpad a zvyšky: Kompostujte len v uzavretých nádobách a prísne dodržiavajte zákaz vyhadzovania zvyškov jedál do prírody. Prikrmovanie (aj nevedomé) je priamou pozvánkou šeliem do obce!

 II. ČISTÝ PRIESTOR – BEZPEČNÝ PRIESTOR

Neprehľadná vegetácia slúži šelmám ako bezpečný kryt pri presunoch.

- Eliminácia úkrytov: Pravidelne odstraňujte náletové kroviny v okolí škôl, zastávok a obytných štvrtí, ktoré vytvárajú úkryty zveri.
- Zlepšenie viditeľnosti: Odporúča sa nesaadiť vysoké plodiny tesne k obydlIU a pravidelným kosením a úpravou vegetácie udržiavať priestor prehľadný.
- Optimalizácia osvetlenia: Posilnite intenzitu verejného osvetlenia v okrajových častiach obce a na prístupových cestách k infraštruktúre.
- Inteligentný kamerový monitoring: Využívajte kamerový systém na sledovanie kritických bodov a monitoring pohybu zveri.

 III. INDIVIDUÁLNA ZODPOVEDNOSŤ VLASTNÍKOV

Vaša záhrada nesmie byť pre medveďa „prestretým stolom“. Zásah odborníkov má len dočasný efekt, ak v lokalite ostávajú lákadlá. Cieľom je vytvoriť prostredie, ktoré je pre šelmy neatraktívne.

Čo môžete urobiť na svojom pozemku:

- Manažment sádov a záhrad: Pravidelne zbierajte opadané ovocie a nenechávajte úrodu voľne prístupnú.
- Hygiena krmiva a odpadu: Granule pre psy či krmivo pre zvieratá skladujte v uzavretých nádobách. Kompostujte len v uzavretých kompostéroch a smetné nádoby vykladajte až ráno v deň zberu.
- Prehľadný pozemok: Pravidelne koste a odstraňujte náletové dreviný. Udržiavaný pozemok bez hŕstín neponúka medveďovi pocit bezpečného úkrytu.
- Zvyšovanie viditeľnosti: Presvetlite vegetáciu na miestach na miestach, kde sa trasy ľudí križujú s biokoridormi zvierat.
- Prísny zákaz lákania: Nevykladajte zvyšky potravín na voľne prístupné miesta. Považuje sa to za vedomé lákanie šeliem do blízkosti domov!
- Ochrana včelstiev a hospodárstva:
- Najúčinnnejším riešením je kvalitný elektrický ohradník. Aby skutočne fungoval a medveďa odradil, musí spĺňať všetky kritériá podľa Vyhlášky MŽP SR 170/2021 § 45 :

PRIRODA HNEĎ ZA PLOTOM

IPovedzme si to na rovinu – žijeme v krásnom kraji, ale nie sme tu sami. Žiť v tomto regióne znamená prijať fakt, že príroda nám nepatrí, ale sme jej súčasťou. Naša obec leží v oblasti, kde je medveď hneď doma rovnako ako my. Stretnúť ho na lesnom chodníku alebo vidieť jeho stopy za dedinou u nás nie je žiadna senzácia, ale realita.

NAMIESTO OBÁV STAVME NA VEDOMOSTI

Namiesto šírenia strachu buďme tými, ktorí vedía, ako s divočinou žiť v mieri, aby ste do záhrady či lesa chodili s pocitom bezpečia. Medveď má čuch 7-krát citlivejší ako pes, vďaka čomu o vás vie dávno predtým, než ho stihnete zbadat, a vo väčšine prípadov sa vám ticho a prírodzene vyhne. Problémy zvyčajne začínajú vtedy, keď ho nečakane vyľakáme alebo ho nevedomky pozveme k sebe na „večerú“.

PREČO DOCHÁDZA KU KONFLIKTOM?

Väčšine konfliktov dokážeme predísť, ak pochopíme ich príčiny. K stretu takmer nikdy nedochádza cielene – je to buď moment prevrapienia, kedy v prírode vyplášime šelmu, ktorá o nás nevedela, alebo nevedomé pozvanie, ktoré mu posielame priamo k našim dverám. Najväčším rizikom nie je medveď samotný, ale strata jeho prirodzeného rešpektu pred človekom. Keď šelma v blízkosti našich domovov opakovane nachádza ľahko dostupnú potravu a zvyká na našu prítomnosť, začína sa nebezpečný proces – synantropizácia. Musíme konať jednotne a zodpovedne, aby sme šelmám nedali zámienku opustiť ticho hôr a riskovať kontakt s človekom priamo na hraniciach našich záhrad.

BUĎTE OSTRÁŽITÍ NAJMÄ V TÝCHTO PRÍPADOCH:

- Medvedica s mláďatami: Stretnutie s medvedicou a jej mladými predstavuje najrizikovejší scenár. Medvedica vníma akékoľvek nečakané priblíženie ako priamy útok na svoje mláďatá a inštinkt jej káže chrániť ich za každú cenu.
- Neprehľadný terén: Pohyb v mladinách a hŕstlinách, kde je viditeľnosť obmedzená len na pár metrov, je v medveďom teritóriu najrizikovejší. V takomto teréne buďte obzvlášť obozretní a vždy o sebe dávajte vedieť skôr, než vstúpite do neprehľadnej zóny.
- Bežci a cyklisti: Rýchly a tichý pohyb je riskantný, pretože medveďa dokážete prevrapiť na veľmi krátku vzdialenosť pri ktorej stráca šancu vyhnúť sa vám, čo môže vyvolať jeho inštinktívnu obrannú reakciu.
- Hubári a zberači plodov: Pohybujú sa ticho, sústredia sa na zem a často ich vášeň za úlovkom zavedie mimo chodníkov priamo do prirodzených medvedích ležovísk a krmovísk.

ČO ROBIŤ PRI STRETnutí S MEDVEĎOM

Základným pravidlom je zachovať rozvahu a vyhnúť sa panike. Každé stretnutie s medveďom je iné a vyžaduje si správne vyhodnotenie situácie. Ak medveďa zbadáte, reagujte podľa toho, či o vás vie a v akej vzdialenosti sa nachádza:

- 1. VIZUÁLNY KONTAKT (Z diaľky)
 - Ak o vás medveď nevie: Nič neriskujte a nepokúšajte sa o fotografiu. Potichu a nenápadne sa vráťte smerom, ktorým ste prišli. Doprajte mu priestor, aby mohol nerušene odísť.
 - Ak vás už zaregistroval: Zostaňte stáť a prihovorte sa mu pokojným, hlbším hlasom, aby vás identifikoval ako človeka. Pomaly a plynule cúvajte späť. Medveďa sledujte periférne, no nepozerajte mu priamo do očí (je to znak agresie).
 - Postavenie na zadné: Ak sa medveď postaví, nie je to prejav agresie ani začiatok útoku. Iba si potrebuje overiť situáciu a získať lepší prehľad (čuchom a zrakom). Zachovajte pokoj, nekričte a nemávajte rukami.

 2. BLÍZKY STRET (Keď o sebe viete)

Ak sa ocitnete v blízkosti medveďa a on o vás už vie, vašim cieľom je ukázať, že nie ste hrozba a chcete len v pokoji odísť.

- Identifikujte sa hlasom: Prihovorte sa mu pokojným, hlbokým hlasom. Medveď potrebuje v momente prevrapienia pochopiť, že má pred sebou človeka, nie iného medveďa alebo korist.
- Žiadny očný kontakt: Sledujte ho len periférne. Priamy uprený pohľad do očí vníma šelma ako výzvu na súboj, čo môže vyvolať útok.
- Hlavne neutekajte: Beh by mohol spustiť jeho lovecký inštinkt. Neotáčajte sa mu chrbtom, ale pomaly a kontrolovane cúvajte smerom, odkiaľ ste prišli.
- Klamlivý výpad: Medveď sa proti vám prudko rozbehne, no len pár metrov pred vami zastane, dupne, alebo náhle zmení smer a dá sa na útek. Je to jeho spôsob varovania: „Choď preč, si príliš blízko!“ Vtedy zostaňte stáť a zachovajte pokoj. Až keď sa medveď vzdiali, začnite sa pomaly a tvárou k nemu vzdalovať (bez priameho očného kontaktu).

 3. PRIAMÝ ÚTOK (Ako minimalizovať následky)

Ak medveď skutočne zaútočí, vašim cieľom je ukázať, že nie ste hrozbou a ochrániť si životne dôležité orgány.

- Použite medvedí sprej: Ak máte pri sebe certifikovaný sprej na medvede, použite ho vo chvíli, keď sa medveď priblíži na vzdialenosť 5 – 10 metrov. Mierte priamo na oblasť hlavy (oči, nos), aby ste vytvorili obrannú clonu.
- Zaujmite obrannú polohu: Ak sprej nemáte a útok pokračuje, okamžite si ľahnite na brucho. Prekryte si šiju prepletenými prstami a lakťami si chráňte tvár. Batoh na chrbte vám môže poslúžiť ako štít.
- Zostaňte nehybní: „Hraje mŕtveho“. Ak medveď pocíti, že nie ste hrozbou, zvyčajne útok ukončí a vzdiali sa. Zostaňte nehybní ešte niekoľko minút po tom, čo medveď odíde.

PREČO SA MEDVEĎ PŘIBLIŽUJE K ĽUDOM?

Strata prirodzenej plachosti šeliem nie je náhodná a čoraz častejší výskyt medveďov v blízkosti ľudí nie je spôsobený len jedným faktorom, ale aj kombináciou zmien v krajine a špecifického správania sa šeliem.

Medzi hlavné príčiny patria:

- **ĽAĤKO DOSTUPNÁ POTRAVA:** Nezabezpečený komunálny odpad, otvorené kompostéry a zvyšky jedla v blízkosti domov.
- **TURISTICKÉ LÁKADLÁ:** Otvorené koše na vyhladávkach a turistických trasách učia šelmy spájať si prítomnosť človeka s potravou.
- **SYNANTROPNÉ SPRÁVANIE:** Medvede si vytvárajú návyk na prítomnosť človeka a cielene v intravilánoch obcí vyhľadávajú potravu.
- **OCHRANNÝ ŠTÍT** (ľudský štít): Samice s mláďatami sa cielene presúvajú k okrajom obcí, aby sa vyhli agresívnym dospelým samcom, ktorí pre mláďatá predstavujú smrteľnú hrozbu.
- **LÁKAVÉ PLODINY:** Pestovanie energetických plodín (kukurica) v podhorských oblastiach predstavuje pre medvede vysoko kalorický zdroj potravy. Počas sezóny sa v nej kumulatívne združujú, pričom bohatá hostina mení ich prirodzené stravovacie návyky. Kukurica ich nielen láka k našim plotom, ale slúži aj ako úkryt, v ktorom môžu nepozorovane tráviť celé dni v tesnej blízkosti ľudských sídiel.
- **ZMENY V KRAJINE:** Zarastanie pasienkov hŕstlinami v dôsledku úpadku tradičného hospodárenia poskytuje medveďom úkryt v nebezpečnej blízkosti našich domovov.
- **KLIMATICKÁ ZMENA:** Globálne otepľovanie mení prirodzené správanie medveďov a prináša im paradoxne lepšie podmienky. Keďže teploty v zime neklesajú dostatočne nízko, mnohé medvede vynechajú hibernáciu a zostávajú aktívne po celý rok, čo zvyšuje riziko nečakaných stretov.
- **NADBYTOK POTRAVY A POPULAČNÝ RAST:** Globálne otepľovanie mení reprodukčné cykly lesných drevín a spôsobuje častejšie striedanie semenných rokov napr. u buka (nadmiera bukvíc), čo zabezpečuje medveďom vysoký kalorický príjem bez námahy. Vďaka tomuto energetickému nadbytku sú medvedice v lepšej kondícii a vyváždzajú vyšší počet mláďat, ktoré majú navyše v miernejších zimách vyššiu šancu na prežitie.

- **ROZŠIROVANIE VÝSTAVBY:** Medvede pri hľadaní potravy či partnerov prekonávajú obrovské vzdialenosti. Husté dopravné siete a výstavba rozdeľujú teritórium na izolované celky, ktoré narúšajú ich migračné trasy, a tak sú pri svojich presunoch často nútené prechádzať priamo cez intravilány našich obcí.

BEZPEČNÝ POHYB V PRÍRODE

Rešpektujeme medveďa, chráňme seba! Ako minimalizovať riziko stretu s medveďom:

1. **PLÁNUJTE SI ČAS**
 - **Dávajte prednosť dňu:** V prírode sa pohybujte v čase, keď je dostatok denného svetla.
 - **Pozor na „hluché“ miesta:** Vyhýbajte sa aktivitám v lese za svtania, súmraku alebo v noci, kedy sú medvede najaktívnejšie.
2. **DRŽTE SA TRÁS**
 - **Zostaňte na chodníku:** Využívajte výhradne vyznačené turistické a náučné chodníky. Pohybom mimo vychodených trás výrazne zvyšujete šancu, že narušíte pokoj medveďa v miestach, kde odpočívaa alebo sa krmí.
3. **KOMUNIKUJTE (DAJTE O SEBE VEDIET)**
 - **V skupine je bezpečnejšie:** V rizikových oblastiach sa snažte pohybovať aspoň vo dvojici či v skupine viacerých osôb.
 - **Nebuďte ticho:** Rozprávajte sa, osamote si pískajte, tleskajte alebo si občas nahlas odkašlite. Cieľom nie je hlukom plašiť celú horu, ale dať o sebe vedieť skôr, než dôjde k prevrapieniu.
 - **Pozor na „hluché“ miesta:** Pri šume potoka, v silnom daždi alebo vetre sa váš zvuk stráca a medvedí sluch je obmedzený. V takýchto úsekoch zvýšte pozornosť a buďte ešte o niečo hlučnejší.
4. **BUĎTE OSTRÁŽITÍ**
 - **Sledujte pobytové znaky:** Čerstvé stopy v blate, trus na chodníku alebo poškriabaná kôra stromov sú jasným signálom, že sa pohybujete v aktívnom teritóriu šelmy.
 - **Vnímajte rizikové miesta:** Zvýšte pozornosť najmä v neprehľadnom teréne, v blízkosti malinčia, čučoriedok či iných prirodzených krmovísk. Ak vidíte zvyšky potravy alebo rozrytú zem, buďte obzvlášť obozretní a dajte o sebe vedieť.

5. **POZOR NA MLÁĎATÁ A UHYNUTÉ NÁLEZY**
 - **Mláďatá nie sú na hranie:** Ak uvidíte medvedčatá, v žiadnom prípade sa nepribližujte. Matka je pravdepodobne nablízku a bude ich brániť. Okamžite a potichu lokalitu opustite.
 - **Pozor na kadávery:** Uhynuté zviera je pre medveďa zdrojom potravy, ktorý si môže agresívne strážiť. Ak ucítite zápach rozkladu alebo uvidíte nález, vyhňte sa mu a ohláste to.
6. **PES LEN NA VÔDZKE**
 - **Majte psa pod kontrolou:** V teréne majte psa vždy na vôdzke. Pes môže medveďa vyprovokovať k útoku a v strachu ho následne priviesť priamo k vašim nohám.
7. **ŽIADNE ODPADKY**
 - **Všetko, čo si prinesiete, si aj odneste:** Nenechávajte v prírode žiadne zvyšky potravín ani obaly. Neskonzumovaná desiata či ohryzok z jablka vyhodeny pri chodníku zvyšujete riziko pre všetkých, ktorí prídu po vás.

 Sme tu pre vás

O bezpečnosť v našom regióne sa stará Zásahový tím FATRA, ktorý pôsobí pod správou Národného parku Veľká Fatra. Zabezpečuje odborný monitoring a riešenie kolíznych situácií v 9 okresoch v Žilinskom kraji.

Okresy v našej pôsobnosti:

 Ružomberok • Liptovský Mikuláš • Martin • Turčianske Teplice • Žilina • Bytča • Kysucké Nové Mesto • Čadca • Dolný Kubín

 Tiesňové volania: V prípade bezprostredného ohrozenia života, zranenia alebo potreby okamžitého zásahu polície volajte linky 158 alebo 112.

 Pohotovostná linka 24/7: Pre nahlásenie výskytu v obci, straty plachosti medveďa alebo škôd na majetku volajte priamo Zásahový tím na čísle: +421 910 658 615. (Pri nahlásení incidentu uveďte lokalitu, čas a popis správania medveďa).

 Podnety a hlásenia: zasahovytimfatra@npvf.sk

 Viac informácií na: zasahovytim.sopsr.sk

Kde nás nájdete?

Pracovisko ZTMH FATRA

 Lipová alej 266/12, 034 91 Ľubochňa

Program
ŠVAJČIARSKO – SLOVENSKEJ
spolupráce

ÚLOHA ZÁSAHOVÉHO TÍMU

Zásahový tím nepretržite monitoruje situáciu, zavádza preventívne opatrenia a rieši momenty, ktoré si vyžadujú odborný prístup. Prvoradým cieľom Zásahového tímu je vaša bezpečnosť a hľadanie funkčnej rovnováhy v miestach, kde dochádza ku konfliktom. Táto práca nie je len o výjazdoch do terénu – sme tu pre vás aj ako poradcovia. Najúčinnnejšiu zbraň máte totiž v rukách vy: prevenciu. Chceme vám ukázať pár jednoduchých krokov, ako na to:

- Odstrániť lákadlá, ktoré by z vašej ulice urobili cieľ medvedích potuliek.
- Užiť si prechádzku v prírode bez zbytočného adrenalinu.

Nie každý medveď je „problémový“

Je dôležité rozlišovať medzi prirodzeným výskytom medveďa v jeho prirodzenom prostredí a situáciou, ktorá si vyžaduje zásah. Medveď, ktorý prejde po lúke kilometer nad dedinou a zmizne v lese sa správa prirodzene. Naša práca začína v momente, kde sa správanie šelmy mení na neprirodzené – stráca plachosť.

Kedy kontaktovať Zásahový tím?

Volajte v prípadoch, ak sa medveď správa neprirodzene:

- Stráca strach z ľudí: Opakovane sa vracia do blízkosti obydľí a na človeka reaguje ľahostajne.
 - Vyhľadáva potravu u ľudí: Pravidelne navštevuje nezabezpečené kontajnery, záhrady alebo hospodárske budovy.
 - Spôsobuje škody: Ničí majetok, včelstvá či oplotenia, v snahe dostať sa k potrave.
- Ak nastane mimoriadna udalosť, ktorá si vyžaduje okamžitý zásah:
- Priame ohrozenie: Ak došlo nebezpečnému blízkemu stretu alebo priamemu fyzickému kontaktu s človekom.
 - Dopravná nehoda: Pri zrážke medveďa s dopravným prostriedkom (nepribližujte sa k zvieratu, môže byť v šoku a agresívne).
 - Nález zraneného alebo osireného jedinca: Ak narazíte sa zraneného medveďa alebo opustené mláďatá.

Program
ŠVAJČIARSKO – SLOVENSKEJ
spolupráce

ŽIVOT V REGIÓNE S VÝSKYTOM MEDVEĎA

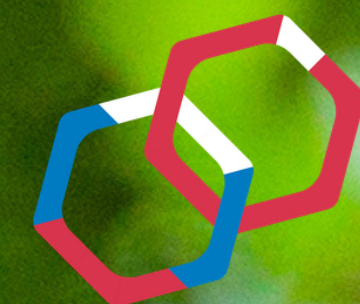
MEDVEĎ V NAŠOM KATASTRI – ČO POTREBUJETE VEDIET

Materiál je podporený z Projektu Turisti a príroda spolu

z podporného opatrenia „Podpora udržateľného cestovného ruchu a posilňovanie biodiverzity v chránených územiach“. Projekt podporený švajčiarskym príspevkom na zníženie hospodárskych a sociálnych rozdielov v EÚ. Kód projektu: 0410-25C-BIO-PCI-001

Program
ŠVAJČIARSKO – SLOVENSKEJ
spolupráce

Medved' hnedý
(Ursus arctos)

Foto: Ing. Juraj Žiak